Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Viite: K 2/2024 vp, asiantuntijakuuleminen 5.6.2024

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto: Hallituksen vuosikertomus 2023; eduskunnan hyväksymät lausumat työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa ja työ- ja elinkeinoministeriötä koskevin osin (työlainsäädäntö)

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu tässä lausunnossaan valiokunnan käsittelyssä olevista eduskunnan lausumista siltä osin kuin ne koskevat työlainsäädäntöä.

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa (HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp)

Lausuman mukaan eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

TEM toteaa, että henkilöstön edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia käsitellään parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön paikallisen sopimisen lainsäädäntöhankkeessa, jonka tarkoituksena on toteuttaa paikalliseen sopimiseen liittyvät hallitusohjelmakirjaukset.

Työsopimuslain 3 luvun 5 pykälän ja merityösopimuslain 4 luvun 5 pykälän muuttaminen (HE 222/2020 vp – EV 157/2021 vp)

Lausuman mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus antaa selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lainsäädännön vaikutuksista vuoden 2023 loppuun mennessä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut myöhemmin lisäaikaa selvityksen laadinnalle huhtikuun loppuun 2024 saakka tietojen keruun vuoksi. Selvitys eduskunnalle kilpailukieltosopimusten käytöstä vuonna 2023 on toimitettu eduskunnalle 27.3.2024. Linkissä julkaisuversio: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165602.

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain uudistamistarpeet HE 4/2021 vp – EV 78/2021 vp

Eduskunta edellytti 1. lausumassa, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita, erityisesti mahdollisuuksia laajentaa rikostaustan selvittämisvelvollisuutta ja nopeuttaa

rikosrekisteriotteen saamista, sekä tarvittaessa valmistelemaan asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

Hyväksymässään 2. lausumassa eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää asianmukaistahuomiota lasten turvallisuuteen ja perusoikeuksien toteutumiseen silloin, kun kyse on henkilöiden soveltuvuudesta työskentelemään lasten kanssa, ja asiaa koskevissa tulevissa lainsäädäntöhankkeissa laatii lapsivaikutusten arvioinnin, joka sisällytetään osaksi hallituksen eduskunnalle antamia esityksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus päivittää vuonna tehtyä 2013 tutkimusta ”Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2013, 10.10.2013” lain toimivuudesta ja kehittämistarpeista huomioiden eduskunnan toimeksianto kohdennetulla kyselyllä työantajia edustaville tahoille, eri järjestöille ja organisaatioille yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen edustajien kanssa. Kysely tuottaisi tarvittavan päivitetyn tietopohjan lainsäädännön uudistamistarpeita selvitettäessä ja arvioitaessa lainsäädännön muutostarpeita koskien palvelussuhteissa rikostaustan selvittämistä. Lapsivaikutuksia voitaisiin myös selvittää alustavasti tämän kyselyn yhteydessä ja tarkemmin mahdollisten kehittämisehdotusten yhteydessä osana ehdotusten vaikutusarviointeja. Siten myös eduskunnan 2. lausuma tulisi toteutetuksi tässä yhteydessä.

TEM on joutunut priorisoimaan tutkimusrahan käyttöä muihin hankkeisiin. Tutkimusrahoituksen vähentymisen vuoksi on päädytty tekemään kevyempi selvitys lain toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Tämä työ on tarkoitus käynnistää vuoden 2024 lopussa.

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 K 1/2022 vp – EK 40/2022 vp

Eduskunnan hyväksymän 3. lausuman mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii mahdollisimman pikaisesti tarvittavat täsmennykset ja lisäykset lainsäädäntöön vuokratyössä sekä määräaikaisissa ja vaihtelevan työajan työsuhteissa työskentelevien raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa oli kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan ehkäistään raskaussyrjintää. Täsmennetään lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät saa vaikuttaa määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsiteltiin myös tätä asiaa. Työryhmä luovutti selvityksensä työ- ja elinkeinoministeriölle 14.12.2021. Työryhmässä käsiteltiin raskaus- ja perhevapaasyrjinnän täsmentämistä työsopimuslaissa. Työryhmä ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön. Määräaikaisten työntekijöiden suoja raskaussyrjintää vastaan on turvattu lainsäädännön tasolla tasa-arvolain 8 pykälän työelämässä kiellettyä syrjintää koskevilla säännöksillä. Kun lainsäädännössä on jo selkeästi kielletty raskaus- ja perhevapaasyrjintä myös määräaikaisen työsopimuksen käytön osalta, ilmenevät ongelmat liittyvät työelämän syrjiviin käytäntöihin ja perhevapaiden työnantajille aiheuttamiin kustannuksiin. Syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista voitaneen tehostaa tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämisellä, tehokkaammalla valvonnalla ja vastuiden toteutumisen todellisella uhkalla (hyvitys, rikosoikeudellinen vastuu, vahingonkorvausvastuu, maineriski).

Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022, rakenteellisena uudistuksena tulee vaikutusarvioiden mukaan osaltaan vähentämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää, kun isien pidemmät perhevapaat lisääntyvät. Syrjinnän torjuminen edellyttää

työelämän asenteiden ja käytäntöjen muuttumista. Tasa-arvolain mahdollisten muutostarpeiden osalta asian selvittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 13.12.2023 työelämän tasa-arvo ja perhevapaat työryhmän. Työryhmän tavoitteena on muodostaa hallituksen puoliväliriiheen mennessä näkemys siitä, miten hallitusohjelman linjaukset erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisemisestä ja perhevapaista voitaisiin parhaiten toteuttaa. Tavoitteen tukemiseksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä. Työryhmän koordinaatiosta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Kunnioittavasti,

Elli Nieminen
Johtava asiantuntija